

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційну роботу Ляховської Анастасії Віталіївни «Клініко-функціональне обґрунтування оптимізації ортодонтичного лікування дівчат-підлітків із порушенням формування репродуктивної системи», подану на здобуття наукового ступеня кандидата медичних наук за спеціальністю 14.01.22 – «Стоматологія» до спеціалізованої Вченої Ради Д 44.601.01 при Вищому державному навчальному закладі України «Українська медична стоматологічна академія»

Актуальність теми дослідження. У сучасних умовах покращення стану здоров'я в цілому, та стоматологічного статусу, зокрема, у дітей та підлітків є пріоритетним завданням. В останні роки частота зубо-щелепних аномалій і деформацій у дітей та підлітків залишається на високому рівні, поряд з такими розповсюдженими стоматологічними захворюваннями, як карієс та хвороби пародонту. При цьому, спостерігається тенденція до зростання морфо-функціональних порушень зубо-щелепної системи у підлітковому віці, у порівнянні з дитячим. Відсоток зубо-щелепних аномалій у підлітків значно підвищується при наявності загальних соматичних захворювань. Порушення функціонування гіпоталамо-гіпофізарної системи в пубертатному періоді призводить до розладів формування репродуктивної системи, процесів статевого дозрівання, фізичного розвитку, мінералізації та накопичення кісткової маси, що позначається на розвитку щелепно-лищевої ділянки. Розвиток систем та органів супроводжується порушенням взаємозв'язку між ними, обумовлює затруднення встановлення піку кісткового росту та визначення термінів ортодонтичного лікування, яке у підлітковому віці є найбільш ефективним.

Проте, особливості функціонування зубо-щелепної ділянки, їх зміни та методи корекції у дівчат-підлітків із порушенням формування репродуктивної системи залишаються нез'ясованими. Саме вивченню цього актуального питання і присвячена наукова робота аспіранта.

Робота виконана у відповідності до плану науково-дослідної роботи кафедри ортодонтії Вищого державного навчального закладу України

“Українська медична стоматологічна академія” МОЗ України (м. Полтава)
“Обґрунтування методів профілактики та лікування пацієнтів із зубо-щелепними аномаліями в залежності від їх конституціонального типу та фізичного розвитку” (державний реєстраційний №0113U003715).

Обґрунтованість і достовірність наукових досліджень, висновків і практичних рекомендацій, сформульованих у дисертації. Робота присвячена підвищенню ефективності діагностики та ортодонтичного лікування зубо-щелепних аномалій у дівчат із порушенням формування репродуктивної системи. Для досягнення поставленої мети чітко сформульовані задачі дослідження, застосовані сучасні методи досліджень на достатньому обсязі клінічних спостережень. Для вирішення поставлених задач було проведено клінічне обстеження 57 дівчат-підлітків, які були розподілені на дві групи: основну, яка включала 32 дівчини із порушенням формування репродуктивної системи і контрольну – 25 фізіологічно здорових дівчат підліткового віку. Проведена низка спеціальних досліджень (антропометричних, рентгенологічних, ультразвукових, біометричних). Особлива увага приділена вивченню функціонального стану зубо-щелепної ділянки за допомогою електроміографії жувальних м’язів, проведеною за сучасною методикою – у заданих пробах напруження.

Статистичну обробку одержаних даних проведено з використанням сучасних математичних методів, встановленням кореляційних зв’язків з застосуванням сучасних комп’ютерних програм, що свідчить про достовірність отриманих результатів.

Проведені дослідження є коректними, обрані методи дослідження відповідають поставленим задачам. Все це дозволяє вважати наукові положення, висновки та практичні рекомендації дисертації обґрунтованими та достовірними.

Наукова новизна та теоретичне значення одержаних результатів. Автором виявлені та проаналізовані особливості морфо-функціонального стану зубо-щелепної ділянки у дівчат-підлітків із порушенням формування

репродуктивної системи. Вивчена розповсюдженість та структура зубо-щелепних аномалій, ступінь їх тяжкості, на основі чого встановлено ступінь потреби в ортодонтичному лікуванні. Вперше детально вивчено стан формування коренів зубів та їх невідповідність до стадій скелетної зрілості, стан міжальвеолярних перегородок, проведено оцінку позиції і вірогідності прорізування третіх постійних молярів. Вперше вивчені розміри компонентів скронево-нижньощелепного суглобу та встановлена їх асиметрія з обох сторін.

Поглиблені знання про конституційний тип, гармонійність будови тіла, мінеральну щільність кісткової тканини, скелетну зрілість дівчат-підлітків із порушенням формування репродуктивної системи. Вперше одержані дані про кореляційні зв'язки між виявленими особливостями фізичного розвитку і морфо-функціональним станом зубо-щелепної ділянки.

Розроблені нові ефективні пристрій та спосіб лікування дисфункції СНЩС, які дозволяють оптимізувати ортодонтичне лікування дівчат підліткового віку із зубо-щелепними аномаліями і порушенням формування репродуктивної системи. Показана необхідність проведення етапу функціональної корекції в цьому випадку.

Практичне значення одержаних результатів. Дисертантом проведена робота по вивченню і узагальненню результатів клінічних, антропометричних, біометричних, рентгенологічних, функціональних досліджень для раціонального обґрунтування застосування ортодонтичного лікування функціональних порушень зі сторони скронево-нижньощелепного суглобу у дівчат із порушенням формування репродуктивної системи.

Запропоновано, апробовано та впроваджено у практичну діяльність стоматологічних закладів України індекс визначення потреби в ортодонтичному лікуванні з урахуванням конституційного типу та соматичної патології обстежуваних, пристрій та спосіб лікування дисфункції скронево-нижньощелепного суглобу, що дозволить підвищити ефективність

діагностики та ортодонтичного лікування дівчат-підлітків із порушенням формування репродуктивної системи.

Апробація результатів дисертації та публікації. Результати дослідження відображені у 24 наукових працях, із них 7 статей у наукових фахових виданнях, рекомендованих МОН України, 2 – у зарубіжних виданнях. Опубліковані праці повністю відображають всі розділи дисертаційної роботи. Результати наукового дослідження доповідались на 9 науково-практичних конференціях та 3 міжнародних конгресах. Апробація результатів відповідає вимогам МОН до кандидатських дисертацій.

Структура дисертації та оцінка її змісту. Дисертаційна робота викладена на 186 сторінках комп'ютерного тексту, побудована за традиційною схемою та складається із змісту, переліку умовних скорочень, вступу, огляду літератури, 3-х розділів власних досліджень, аналізу та узагальнення результатів дослідження, висновків, практичних рекомендацій, списку використаних джерел. Фактичні дані наведені у 35 таблицях, ілюстровані 59 рисунками.

Вступ, викладений на 7 сторінках, відображає актуальність теми роботи, її зв'язок із науковою темою, мету, задачу, об'єкт і предмет дослідження, методи досліджень, наукову новизну і практичне значення одержаних результатів, особистий внесок здобувача, апробацію та публікації результатів дослідження. Мета і задача дослідження сформульовані чітко, лаконічно, відповідають темі роботи. Об'єкт та предмет дослідження обрані методично правильно.

Зауваження до вступу: за вимогами МОН України у науковій новизні має бути цифровий матеріал.

Розділ 1 присвячений огляду літератури за темою роботи, викладений на 16 сторінках і складається із 3 підрозділів. У підрозділі 1.1 висвітлені питання періодизації пубертатного періоду, загального фізичного розвитку дівчат підліткового віку, взаємозв'язки між порушеннями формування репродуктивної системи і станом кісткової тканини, у тому числі щелеп,

соматичної патології та зубо-щелепних аномалій. Підрозділ 1.2 присвячений особливостям морфо-функціонального стану і розвитку зубо-щелепної ділянки у даний віковий період. У підрозділі 1.3 увага акцентована на функціональних порушеннях зубо-щелепної системи з боку жувальних м'язів і скронево-нижньощелепного суглобу та способах їх корекції.

Автор проводить детальне описання проблеми, що вивчається, оцінює результати попередніх досліджень, виділяє спільні та відмінні риси, доводить необхідність розробки алгоритму клінічної та інструментальної діагностики функціональних порушень зубо-щелепної ділянки, оптимальних способів ортодонтичного лікування дівчат-підлітків із порушенням формування репродуктивної системи.

Зауваження до розділу: в кінці розділу за рекомендацією МОН слід надати дуже стислі висновки.

Розділ 2 “Об’єкти та методи досліджень” викладений на 17 сторінках і складається із 5 підрозділів, у яких автор навела характеристику груп обстежуваних пацієнток, чітко описала методiku клінічного обстеження і спеціальних методів дослідження, які відповідають меті та задачам дослідження. Було проведено клінічне обстеження 57 дівчат-підлітків, розподілених на дві групи: основну та контрольну. Основну групу склали 32 дівчини із порушенням формування репродуктивної системи віком від 12 до 17 років, контрольну – 25 дівчат такого ж віку із регулярним менструальним циклом, без гінекологічних захворювань та соматичної патології. Для оцінки загального фізичного стану дівчат використовували антропометричний, ультразвуковий (денситометрія), рентгенологічний (телерентгенограма голови та шиї) методи дослідження. Вивчення морфо-функціонального стану зубо-щелепної ділянки проводили із застосуванням біометричного, рентгенологічного (ортопантомограма, телерентгенограма голови та шиї) методів та електроміографії жувальних м'язів.

У розділі відображено алгоритм ортодонтичного лікування дівчат-підлітків із порушенням формування репродуктивної системи з

використанням розроблених пристрою і способу лікування дисфункції скронево-нижньощелепного суглобу.

Розділ завершується описанням методів статистичної обробки, які були використані для узагальнення і аналізу отриманих результатів та їх порівняння в обох групах дослідження. Встановлення корелятивних зв'язків підтверджує достовірність результатів дослідження.

Зауважень до розділу немає.

Розділ 3 “Особливості фізичного розвитку дівчат підліткового віку” висвітлений на 13 сторінках, у 4 підрозділах, ілюстрований 5 таблицями та 3 рисунками. Автором детально проаналізовані основні клінічні симптоми проявів порушення формування репродуктивної системи в залежності від форми будови тіла та ступеню статевого дозрівання. Одержані результати свідчать, що у дівчат основної групи частіше визначався дефіцит маси та астенична будова тіла. У розділі наведені результати рентгенологічного методу дослідження, ультразвукової денситометрії. Автором встановлено, що у 90,6% дівчат-підлітків основної групи спостерігалось зниження мінеральної щільності кісткової тканини, у порівнянні з контрольною групою. У дівчат з порушенням формування репродуктивної системи у 56,3% випадків спостерігалася остеопенія, затримка скелетної зрілості та фаз росту відповідно хронологічного віку за даними формування тіл шийних хребців.

Зауваження до розділу: назва розділу співпадає з назвою підрозділу 1.1 – слід додати « з порушеннями репродуктивної системи »; в кінці розділу слід надати стислі висновки.

Розділ 4 “Стан зубо-щелепної ділянки дівчат підліткового віку із порушенням формування репродуктивної системи” змістовний, структурований на 3 підрозділи, займає 48 сторінок, містить 20 таблиць, ілюстрований 23 рисунками. У підрозділі 4.1 викладені встановлені особливості морфо-функціонального стану зубо-щелепної ділянки у дівчат основної групи: підвищення тяжкості аномалій прикусу, зубних рядів, окремих зубів; розглянуто дані клінічного обстеження щодо функціонування

скронево-нижньощелепного суглобу та жувальних м'язів, встановлена і статистично підтверджена достовірно більша поширеність високого та дуже високого ступеня потреби в ортодонтичному лікуванні серед дівчат основної групи дослідження. У підрозділі 4.2 представлені результати спеціальних методів обстеження, які доводять наявність зубо-щелепних аномалій більшого ступеня тяжкості у дівчат-підлітків основної групи. Так, при біометричному аналізі контрольної-діагностичних моделей щелеп встановлено більшу величину звуження зубних рядів, більшу недостатність місця при скупченому положенні зубів у пацієток основної групи. Аналізуючи ортопантограму, автор встановила недостатнє формування міжальвеолярних перегородок, збільшений медіальний нахил зачатків третіх молярів, що знижує вірогідність їх прорізування до 20% у дівчат із порушенням формування репродуктивної системи. У дівчат контрольної групи встановлені корелятивні зв'язки між стадіями формування коренів зубів і стадіями скелетної зрілості. Це свідчить, що стадії розвитку зубів можуть використовуватися в якості предикторів пубертатного піку росту у здорових дівчат, що є важливим для визначення оптимальних термінів ортодонтичного лікування. В основній групі, навпаки, такої залежності між даними показниками не встановлено. Дисертантом проведений порівняльний аналіз розмірів і співвідношення компонентів суглоба у дівчат досліджуваних груп. Отримані дані про зменшення ширини суглобової голівки, здебільшого її дистальне положення у дівчат-підлітків основної групи з клінічним проявом дисфункції СНЩС. Результати електроміографії жувальних м'язів, отримані і проаналізовані автором, у достатній мірі характеризують функціональний стан зубо-щелепної ділянки. Так, у дівчат із порушенням формування репродуктивної функції відмічається підвищена біоелектрична активність та дисгармонійна робота скроневої і жувальних м'язів. У підрозділі 4.3 автор наводить встановлені кореляційні зв'язки між загальним розвитком дівчат-підлітків та станом зубо-щелепної ділянки, чим підтверджує взаємопов'язаність даних показників.

Зауваження до розділу: бажано надати стислі висновки до розділу; приклади протоколів лікування (рис. ЕМГ) звичайно виносять в додаток.

У розділі 5 "Оптимізація ортодонтичного лікування дівчат-підлітків із порушенням формування репродуктивної системи" описаний спосіб оптимізації ортодонтичного лікування зубо-щелепних аномалій дівчат-підлітків та доведена його ефективність на основі одержаних результатів. Розділ складається із 28 сторінок, ілюстрований 29 рисунками, містить 7 таблиць. У підрозділі 5.1 представлений запропонований алгоритм корекції функціональних порушень як спосіб оптимізації ортодонтичного лікування дівчат-підлітків із розладами формування репродуктивної системи. Послідовно описані клінічні та лабораторні етапи, необхідні для реалізації даного способу і виготовлення запропонованого пристрою – оклюзійної капи та наведений клінічний випадок, на прикладі якого продемонстровано виконання етапів запропонованого способу лікування дисфункції СНЦС. У підрозділі 5.2 викладені результати проведеної корекції функціональних розладів зубо-щелепної ділянки із наведенням детального опису та динаміки змін біоелектричної активності жувальних м'язів у пробах напруження через 1, 3 і 6 місяців лікування. Зміни амплітуди скорочень скроневих та жувальних м'язів представлені у вигляді діаграм, які наочно демонструють покращення функціонального стану зубо-щелепної ділянки. Автор наводить фрагменти запису електроміографічної активності досліджуваних м'язів для кожної проби напруження перед та по закінченню терміну корекції. Описані результати клінічних досліджень підтверджують ефективність застосування способу лікування дисфункції СНЦС у дівчат-підлітків із порушенням формування репродуктивної системи перед етапом лікування брекет-технікою.

Зауваження до розділу: слід було б детальніше пояснити необхідність додаткової функціональної корекції активності жувальних м'язів.

В розділі "Аналіз та узагальнення результатів дослідження" висвітлений обґрунтований підсумок дисертаційної роботи на основі оцінки

та узагальнення отриманих результатів дослідження, їх співставлення із результатами інших наукових праць, що підтверджує ефективність запропонованої корекції функціональних розладів зубо-щелепної ділянки під час ортодонтичного лікування дівчат-підлітків із порушенням формування репродуктивної системи. Розділ висвітлює теоретичну та практичну значимість одержаних результатів для стоматології та ортодонтії.

Висновки дисертаційної роботи відповідають меті і задачам дослідження, випливають з результатів власних досліджень, об'єктивно аргументовані і мають важливе науково-практичне значення.

Практичні рекомендації витікають із результатів проведених досліджень і можуть бути використані для оптимізації діагностики та ортодонтичного лікування дівчат-підлітків із порушенням формування репродуктивної системи.

Список використаних джерел складається із переліку 226 опублікованих наукових праць вітчизняних та іноземних авторів, що відповідають темі проведеного дослідження. Джерела, опубліковані до 2006 року, представляють опис методик, які використовували у роботі, тому не потребують скорочення.

Автореферат відповідає змісту дисертації, опубліковані праці висвітлюють основні положення наукової роботи.

Зауваження щодо оформлення та змісту дисертаційної роботи. Суттєвих зауважень щодо оформлення та змісту дисертації немає. Дисертація написана грамотною літературною мовою, ілюстрована діаграмами та рисунками. Текст дисертації послідовний та логічний. В ньому зустрічаються окремі незначні граматичні та стилістичні помилки (с. 139 та ін.). Алгоритм корекції функціональних порушень зубо-щелепної ділянки можна було подати у вигляді таблиці.

Слід зазначити, що зроблені зауваження та недоліки не є принциповими, мають суто технічний характер та рекомендаційне спрямування, не знижують наукової цінності дисертаційної роботи.

В плані наукової дискусії бажано автору задати декілька питань:

1. Поясніть навіщо Ви у вашому випадку запропонували додаткову корекцію функціональних порушень зубо-щелепної ділянки для забезпечення симетричної активності жувальних м'язів до фіксації брекетів ?
2. Як на практиці об'єктивно підбиралась необхідна величина розімкнення зубних рядів з використанням оклюзійних накладок?
3. Дівчат с порушенням репродуктивної системи звичайно супроводжує дитячий гінеколог, який призначає супутню терапію . Чи використовувалась якась терапія у Вашому випадку?
4. Поясніть чому для проведення дослідження були обрані дівчата з порушеннями формування репродуктивної системи у такому широкому віковому діапазоні (12-17 років) ?

Висновок

Представлена на здобуття наукового ступеня кандидата медичних наук робота Ляховської А.В. “Клініко-функціональне обґрунтування оптимізації ортодонтичного лікування дівчат-підлітків із порушенням формування репродуктивної системи” є закінченою науковою працею, яка присвячена покращенню діагностики стану зубо-щелепної ділянки, результатів корекції її функціональних розладів та оптимізації ортодонтичного лікування зубо-щелепних аномалій у дівчат-підлітків із порушенням формування репродуктивної системи на підставі аналізу клініко-функціонального стану зубо-щелепної ділянки і використання оптимальної ортодонтичної конструкції.

Основні наукові положення, висновки, рекомендації достатньо аргументовані, методи досліджень сучасні, інформативні, їх вибір відповідає задачам дослідження. За актуальністю теми, методичним рівнем її розробки, новизною та практичним значенням отриманих результатів дисертаційна робота Ляховської Анастасії Віталіївни “Клініко-функціональне

обґрунтування оптимізації ортодонтичного лікування дівчат-підлітків із порушенням формування репродуктивної системи” відповідає вимогам п.11 “Порядку присудження наукових ступенів”, затвердженого Постановою №567 Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 із змінами внесеними Постановою №656 Кабінету Міністрів України від 19.08.2015, що висуваються до дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата наук, а її автор заслуговує присудження наукового ступеня кандидата медичних наук за спеціальністю 14.01.22.-стоматологія.

Офіційний опонент,

завідувач кафедри стоматології
дитячого віку Одеського національного
медичного університету МОЗ України,
доктор медичних наук, професор,

